

Sygn. akt II CSK 181/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 listopada 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Kazimierz Zawada (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Bogumiła Ustjanicz

SSN Dariusz Zawistowski

w sprawie z powództwa A. K.

przeciwko M. K. i Z. K.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 29 listopada 2012 r.,

skargi kasacyjnej pozwanego M. K.

od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 24 listopada 2010 r.,

oddala skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 24 listopada 2010 r. zmienił wyrok Sądu Okręgowego z dnia 17 maja 2010 r. - oddalający powództwo A. K., po rozpoznaniu sprzeciwu pozwanych M. K. i Z. K. od wydanego przeciwko nim w postępowaniu upominawczym nakazu zapłaty z dnia 9 września 2009 r. - i zasądził solidarnie od pozwanych na rzecz powoda kwotę 141 510 zł z określonymi odsetkami ustawowymi i kosztami procesu.

Podstawę wyroku Sądu Apelacyjnego stanowiły następujące ustalenia.

Prawomocnym nakazem zapłaty z dnia 21 października 2003 r., wydanym w postępowaniu nakazowym, Sąd Okręgowy zasądził od Agencji Zaopatrzenia Rolnictwa A. - Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W., na rzecz A. K. kwotę 141 510 zł z określonymi odsetkami ustawowymi. Egzekucja wszczęta na wniosek A. K. przeciwko spółce A. została umorzona postanowieniem z dnia 22 czerwca 2007 r. ze względu na jej bezskuteczność. Członkami zarządu spółki A. są i byli M. K. oraz Z. K. A. K. wezwał ich jako członków zarządu spółki A. pismem z dnia 21 kwietnia 2009 r. do zapłaty kwoty 141 510 zł, a następnie - ponieważ wezwanie pozostało bez odpowiedzi – pozwał, wszczynając niniejszą sprawę, o zapłatę tej kwoty.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, skierowane wobec pozwanych żądanie powoda należało uwzględnić. W sprawie wystąpiły w odniesieniu do pozwanych przewidziane w art. 299 § 1 k.s.h. przesłanki odpowiedzialności członków zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, a jednocześnie pozwani nie wykazali żadnej z określonych w art. 299 § 2 k.s.h. okoliczności mogących ich zwolnić od tej odpowiedzialności.

M. K. w sprzeciwie od wydanego w postępowaniu upominawczym przeciwko niemu i Z. K. nakazu zapłaty kwoty dochodzonej przez A. K. zakwestionował zasadność roszczenia A. K. wobec spółki A. Jednakże według Sądu Apelacyjnego w procesie, w którym powód dochodzi roszczenia opartego na art. 299 § 1 k.s.h., nie ma możliwości badania zasadności stwierdzonego prawomocnym orzeczeniem zobowiązania spółki z ograniczoną odpowiedzialnością wobec powoda.

Ponadto M. K. w sprzeciwie podniósł, że w okresie od marca 2002 r. do wiosny 2004 r. przebywał na urlopie bezpłatnym. Bardziej szczegółowo do żądania powoda ustosunkował się jednak dopiero w piśmie procesowym z dnia 21 grudnia 2009 r. Lecz przytoczone w tym piśmie twierdzenia oraz zgłoszone dowody były już, zdaniem Sądu Apelacyjnego, wobec gospodarczego charakteru sprawy zgodnie z art. 479^{14a} w związku z art. 479¹⁴ §2 k.p.c. „sprekludowane” i tym samym nie mogły zostać uwzględnione. Niezależnie od tego, podniesiony przez pozwanego w sprzeciwie od nakazu zapłaty fakt przebywania na urlopie nie został udowodniony. W każdym razie, według Sądu Apelacyjnego, pozwany, jeżeli nawet dłużej nie uczestniczył w zarządzaniu spółką A., to nie wykazał, aby okres jego nieuczestniczenia w kierowaniu tą spółką pokrywał się z czasem, w którym powinien być złożony wniosek o ogłoszenie jej upadłości. Tym samym nie było podstaw do przyjęcia, że niezgłoszenie tego wniosku nastąpiło nie z jego winy, a więc, iż wystąpiła określona w art. 299 § 2 k.s.h. okoliczność zwalniająca go od odpowiedzialności przewidzianej w art. 299 § 1 k.s.h.

Pozwany M. K., skarżąc w całości wyrok Sądu Apelacyjnego w zakresie, który go dotyczył, przytoczył jako podstawy kasacyjne: naruszenie art. 206 § 2 w związku z art. 391 § 1, art. 479¹⁴ § 2 i art. 479^{14a} k.p.c. przez przyjęcie, że mimo iż udzielone mu wraz z doręczeniem nakazu zapłaty pouczenie odpowiadało jedynie treści art. 503 k.p.c., doszło do prekluzji przedstawionych przez niego dowodów; naruszenie art. 378 § 1 k.p.c. przez uwzględnienie niepodniesionych w apelacji uchybień procesowych, dotyczących ustaleń faktycznych opartych na dowodach, które zgodnie z art. 479¹⁴ § 2 w zw. art. 479^{14a} i art. 479^{1a} k.p.c. powinny zostać pominięte jako „sprekludowane”; naruszenie art. 299 § 1 k.s.h. przez przyjęcie, że w sprawach, których ten przepis dotyczy, sąd nie może badać istnienia zobowiązania spółki względem wierzycieli. Uogólniając, skarżący zarzucił, że nie ponosi odpowiedzialności na podstawie art. 299 §1 k.s.h., gdyż jego odpowiedzialność na tej podstawie wyklucza, potwierdzone zgłoszonym przez niego materiałem dowodowym, bezpodstawnie nieuwzględnionym przez Sąd Apelacyjny, nieistnienie w rzeczywistości objętego nakazem zapłaty z dnia 21 października 2003 r. zobowiązania spółki A. wobec powoda; zobowiązanie to w ocenie skarżącego ważnie nie powstało.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 299 k.s.h., członkowie zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością odpowiadają solidarnie za jej zobowiązania, jeżeli egzekucja przeciwko spółce okaże się bezskuteczna (§ 1); członek zarządu może się jednak uwolnić od tej odpowiedzialności przez wykazanie, że we właściwym czasie zgłoszono wniosek o ogłoszenie upadłości albo że niezgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości nastąpiło nie z jego winy bądź że pomimo niezgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości wierzyciel nie poniósł szkody (§ 2).

W świetle przeważającego stanowiska orzecznictwa ugruntowanego uchwałą składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2008 r., III CZP 72/08, odpowiedzialność oparta na art. 299 § 1 k.s.h. jest odpowiedzialnością odszkodowawczą o charakterze deliktowym.

W sprawie o zapłatę na podstawie art. 299 §1 k.s.h., powód powinien wykazać istnienie określonego zobowiązania spółki w czasie, kiedy pozwany był członkiem zarządu, stwierdzonego w tym czasie lub później tytułem egzekucyjnym wydanym na rzecz powoda, oraz bezskuteczność egzekucji tego zobowiązania przeciwko spółce, natomiast pozwany, jeżeli chce się uwolnić od odpowiedzialności, powinien udowodnić jedną z okoliczności egzoneracyjnych określonych w art. 299 § 2 k.s.h. (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2008 r., III CZP 72/08 oraz orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia: 21 lutego 2002 r., IV CKN 793/00; 16 maja 2002 r., IV CKN 933/00; 13 grudnia 2006, II CSK 300/06; 8 marca 2007 r., III CSK 352/06; 28 lutego 2008 r., III CZP 143/08; 25 lutego 2010 r., V CSK 248/09).

W niniejszej sprawie powód, stosownie do przedstawionego rozkładu ciężaru dowodu, przedłożył niewyegzekwowany prawomocny nakaz zapłaty zasądzający od spółki A. na jego rzecz określoną w pozwie kwotę w związku z zobowiązaniem spółki A. wobec niego, istniejącym w czasie, kiedy pozwany wchodził w skład zarządu tej spółki.

Pozwany stara się natomiast dowieść, że mimo przedstawionych przez powoda dowodów, nie ponosi przewidzianej w art. 299 § 1 k.s.h. odpowiedzialności, gdyż wyklucza ją, potwierdzone zgłoszonym przez niego

materiałem dowodowym, bezpodstawnie nieuwzględnionym przez Sąd Apelacyjny, niepowstanie w rzeczywistości objętego nakazem zapłaty zobowiązania spółki A. wobec powoda. Twierdzenia te nie mogą jednak odnieść zamierzonego skutku.

Nie powinno budzić wątpliwości, że niewyegzekwowane prawomocne orzeczenie zasądzające wierzytelność wobec spółki z ograniczoną odpowiedzialnością wiąże z mocy art. 365 § 1 k.p.c. (co do tego przepisu zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2007 r., II CSK 452/06) w sprawie z powództwa dochodzonego na podstawie art. 299 § 1 k.s.h. W zakresie prawomocności materialnej tego orzeczenia sąd w sprawie z powództwa opartego na art. 299 § 1 k.s.h. musi więc uznać istnienie zobowiązania spółki wobec powoda. Nie można zatem w takiej sprawie skutecznie zakwestionować tego zobowiązania, podnosząc, że w ogóle ono nie powstało, upadło z mocą wsteczną lub wygasło wskutek wykonania przed wydaniem orzeczenia, ani też skutecznie powołać się na to, iż dochodzenie od spółki roszczenia, odpowiadającego temu zobowiązaniu, stanowiło nadużycie prawa (art. 5 k.c.) albo że roszczenie to uległo przedawnieniu (por. orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia: 17 lipca 1997 r., III CKN 126/97; 15 czerwca 1999 r., III CZP 10/99; 20 grudnia 2001 r., III CZP 69/01; 27 października 2004 r., IV CK 148/04; 7 lutego 2007 r., III CSK 227/06; 19 listopada 2008 r., III CZP 94/08; 17 marca 2010 r., II CSK 506/09; 26 stycznia 2012 r., I PK 78/11).

Inaczej jest, gdy chodzi o wygaśnięcia zobowiązania wobec spółki z przyczyny zaistniałej po powstaniu zasądzającego go tytułu egzekucyjnego. Artykuł 365 §1 k.p.c. nie stanowi wówczas przeszkody do uwzględnienia wygaśnięcia zobowiązania, ponieważ nie podważa się tu ustaleń leżących u podstaw prawomocnego orzeczenia, lecz łączy zmianę stanu prawnego, wynikającego z tego orzeczenia, z nowym zdarzeniem. Uwzględnienie wygaśnięcia zobowiązania z takiej przyczyny będzie możliwe także wówczas, gdy już doszło do powstania tytułu wykonawczego wobec spółki; co oczywiście nie wyklucza również możliwości pozbawienia tego tytułu wykonalności (art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c.) – jakkolwiek ta ostatnia ewentualność wydaje się być pozbawiona praktycznej doniosłości (raczej bowiem wówczas nie powstaje obawa ponowienia egzekucji wobec spółki). Praktyczne znaczenie w sprawach z powództwa opartego na art. 299 § 1 k.s.h.

może mieć wygaśnięcie zobowiązania spółki wobec powoda wskutek, zdarzającego się niekiedy, jakkolwiek rzecz zrozumiała rzadko, zaspokojenia przez spółkę swego zobowiązania po uprzedniej jego bezskutecznej egzekucji wobec niej, przez zapłatę (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 1999 r., I CKN 1174/97) lub potrącenie (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 2011 r., III CZP 129/10). W razie wykazania, że do takiego zaspokojenia doszło, powództwo wobec członków zarządu oparte na art. 299 § 1 k.s.h. powinno być oddalone, odpada bowiem wówczas w istocie przesłanka bezskuteczności egzekucji powoda wobec spółki, a w każdym razie - nie istnieje szkoda podlegająca naprawieniu na podstawie tego przepisu.

W okolicznościach sprawy podniesiony przez pozwanego zarzut naruszenia art. 299 § 1 k.s.h. przez niedopuszczenie możliwości badania istnienia zobowiązania spółki wobec powoda jest więc chybiony. W sprawie mogłoby być dopuszczone tylko badanie tego, czy zobowiązanie spółki wobec powoda nie wygasło po uprawomocnieniu się zasądzonego go nakazu zapłaty, natomiast oczekiwane przez pozwanego badanie, czy zobowiązanie to w ogóle powstało, było wykluczone, sprzeciwiał mu się art. 365 § 1 k.p.c., w myśl którego Sady musiały przyjąć powstanie tego zobowiązania, zgodnie z treścią prawomocnego nakazu zapłaty.

Bezzasadność podniesionego przez pozwanego zarzutu naruszenia art. 299 § 1 k.s.h. jednocześnie przesądza o bezzasadności pozostałych zarzutów kasacyjnych pozwanego. Zarzuty te dotyczą przepisów postępowania. Według art. 398³ §1 pkt 2 k.p.c. naruszenie przepisów postępowania stanowi podstawę kasacyjną tylko wtedy, gdy mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. Jeżeli w sprawie niemożliwe było podważenie powstania stwierdzonego prawomocnym nakazem zapłaty zobowiązania spółki wobec powoda, to tym samym nie było potrzeby prowadzenia postępowania dowodowego w tym zakresie (art. 227 k.p.c.). W konsekwencji, ewentualne uchybienia wskazanym w skardze przepisom procesowym, wiązane z postępowaniem dowodowym mającym wykazać nieistnienie tego zobowiązania, nie mogły mieć, nie tylko istotnego, ale żadnego wpływu na wynik sprawy.

Mając to na względzie, Sąd Najwyższy na podstawie art. 298¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji.